

Zijn autochtonen en allochtonen tevreden met hun buurtbewoners?

Martijn Souren en Harry Bierings

Autochtonen voelen zich veel meer thuis bij de mensen in een autochtone buurt dan in een buurt met 50 procent of meer niet-westerse allochtonen. Ook niet-westerse allochtonen voelen zich in een allochtone buurt het minst thuis. Het meest voelen ze zich thuis in een buurt met 5 tot 10 procent niet-westerse allochtonen. Het meest tevreden met de bevolkingssamenstelling zijn zij in buurten waarin 10 tot 25 procent niet-westers is.

In autochtone buurten hebben autochtonen vaker veel contact met andere buurtbewoners dan niet-westerse allochtonen. In buurten met een hoge concentratie allochtonen hebben niet-westerse allochtonen hiermee juist meer contact. Autochtonen hebben in allochtone buurten dikwijls uitsluitend veel contact met directe burens, terwijl niet-westerse allochtonen in deze buurten relatief vaak alleen contact hebben met andere buurtbewoners.

1. Inleiding

Tussen 1999 en 2004 is het aantal buurten waarvan de helft of meer van de bewoners uit niet-westerse allochtonen bestaat, bijna verdubbeld. Ook het aantal buurten met tussen de 25 en 50 procent niet-westerse allochtonen nam toe. Deze groei was sterker dan verwacht mocht worden op basis van de landelijke bevolkingsgroei (Latten, Nicolaas en Wittebrood, 2005). In 2005 was 10,4 procent van de bevolking niet-westers allochtoon. Zij wonen vaak in een buurt met een hoge concentratie niet-westerse allochtonen. De autochtone bevolking woont voor het merendeel in buurten waar minder dan 5 procent van de bewoners niet-westers is (Bijl et al, 2005).

Sociale samenhang is een belangrijk onderwerp in de publieke discussie over de leefbaarheid van de samenleving. Daarbij gaat het vaak over de nadelige effecten die de scheiding (segregatie) van minderheden op scholen, in buurten en in het sociale leven voor de samenleving als geheel hebben (RMO, 2005 en Van der Laan Bouma-Doff, 2005). In het bijzonder wordt een eenzijdige bevolkingssamenstelling in wijken en buurten als oorzaak genoemd voor een tekortschietende sociaal-culturele integratie van niet-westerse allochtonen.

In dit artikel is onderzocht hoe tevreden autochtonen en niet-westerse allochtonen zijn met hun buurtbewoners en hoeveel contact zij daarmee hebben. Dit zijn uitingen van sociale samenhang. Er is daarbij onderscheid gemaakt tussen autochtone, gemengde en allochtone buurten.

De opbouw van het artikel is als volgt. Hoofdstuk 2 beschrijft de indeling in buurten naar het aandeel niet-westerse allochtonen (buurttypes). In hoofdstuk 3 komt de tevredenheid met de buurt en de bewoners in de verschillende buurttypes per herkomstgroep aan de orde. In hoofdstuk 4 is deze ana-

lyse herhaald maar dan voor de contacten met de buurtbewoners. De samenhang tussen het zich thuisvoelen in de buurt en contacten is onderwerp van hoofdstuk 5.

2. Buurten

2.1 Buurttypes

De volgende buurttypes naar aandeel niet-westerse allochtonen¹⁾ zijn onderscheiden:

1. Autochtone buurt: minder dan 5% niet-westerse allochtonen;
2. Gemengde buurt: 5–<50% niet-westerse allochtonen;
3. Allochtone buurt: 50% of meer niet-westerse allochtonen.

Het aantal allochtone buurten in Nederland is vrij klein. In 2005 hadden 92 buurten²⁾ 50 procent of meer bewoners van niet-westerse herkomst. Dat is bijna 1 procent van het totale aantal buurten. Het aandeel gemengde buurten bedroeg 29 procent. In zeven van de tien buurten woonden 95 procent of meer autochtonen.

De niet-westerse allochtone bevolking is zeer divers. Turken, Surinamers, Marokkanen en Antillianen/Arubanen vormen de grootste niet-westerse herkomstgroepen. Daarnaast maken hiervan ook kleinere groepen zoals Chinezen, Irakezen en Afghanen deel uit.

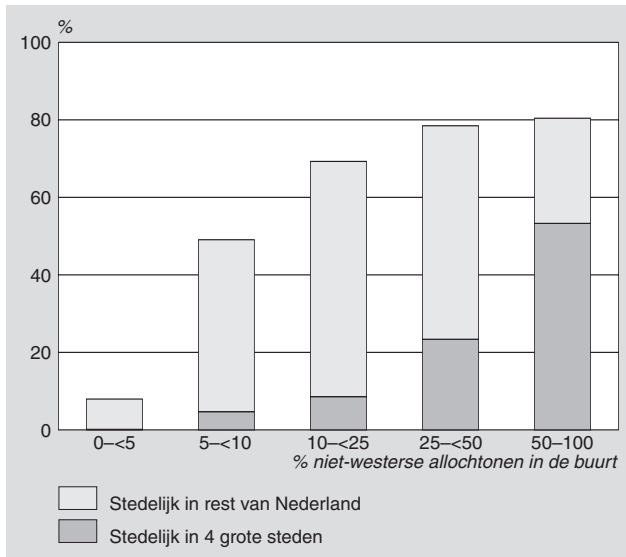
2.2 Buurtkenmerken

In studies naar de leefbaarheid en de sociale samenhang in buurten wordt behalve het aandeel niet-westerse allochtonen, ook de mate van stedelijkheid, het aandeel uitkeringsontvangers en het percentage huishoudens met kinderen, als belangrijke buurtkenmerken onderscheiden (Van der Laan Bouma-Doff, 2005). Deze kenmerken hangen samen met het aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt.

Buurten met een meerderheid niet-westerse allochtonen bevinden zich vrijwel altijd in de stad. Acht van de tien zijn sterk tot zeer sterk stedelijk³⁾. Ruim vijf op de acht maken deel uit van één van de vier grote steden. Autochtone buurten daarentegen bevinden zich overwegend in de matig tot niet stedelijke gebieden. Bij gemengde buurten varieert de stedelijkheid van 49 procent bij buurten met 5 tot 10 procent niet-westerse bewoners tot 78 procent bij buurten met 25 tot 50 procent niet-westerse allochtonen.

In buurten met een groter percentage niet-westerse allochtonen en dus een hogere mate van verstedelijking, is ook het aandeel personen met een WW- of bijstandsuitkering hoger. Ook zijn er in deze buurten relatief weinig huishoudens met kinderen.

1. Stedelijkheid van buurten naar aandeel niet-westerse allochtonen in de buurt, 2005

2.3 Buurten en sociale samenhang

Tevredenheid en contact met de buurtbewoners zijn uitingen van sociale samenhang. De mate van tevredenheid en het contact zijn onderzocht voor autochtone, gemengde en allochtone buurten. Hierbij is er ook gekeken naar de verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen die in deze buurten wonen.

Bij vergelijkingen tussen de verschillende buurttypes, is het van belang rekening te houden met eerder genoemde kenmerken van deze buurten. Dit geldt vooral voor contacten met buurtbewoners. In stedelijke buurten heeft men bijvoorbeeld minder vaak contact, terwijl in buurten met een hoog aandeel huishoudens met kinderen juist meer con-

tacten zullen plaatsvinden. Om deze reden worden bij contacten met buurtbewoners alleen de verschillen tussen allochtonen en autochtonen binnen dezelfde buurttypes beschreven.

Bij tevredenheid met de buurt is het effect van buurtkenmerken zoals stedelijkheid, het aandeel uitkeringen en het aandeel gezinnen met kinderen veel geringer. Hierbij is er een duidelijk zelfstandig effect van het aandeel niet-westerse allochtonen in een buurt. Vandaar dat voor tevredenheid met de buurt wél de verschillende buurttypes zijn vergeleken.

3. Tevredenheid met de buurtbewoners

3.1 Tevredenheid met de buurtbewoners

De tevredenheid met de buurtbewoners kan vanuit een aantal invalshoeken worden benaderd (staat 1). Samen geven zij een consistent beeld. Autochtonen in autochtone buurten voelen zich daar bijvoorbeeld doorgaans thuis, zijn tevreden met de bevolkingssamenstelling en vinden dat men op een prettige manier met elkaar omgaat. Naarmate het aandeel niet-westerse allochtonen hoger is, is deze tevredenheid telkens weer wat lager. De verhuisgeneigdheid is steeds weer wat hoger.

Ook niet-westerse allochtonen zijn het minst tevreden met de buurtbewoners in een allochtone buurt. In autochtone buurten voelen zij zich meer thuis en zijn vaker tevreden met de bevolkingssamenstelling. Echter in gemengde buurten met tussen de 5 en 25 procent niet-westerse allochtonen zijn zij hierover nog iets positiever. Het meest voelen ze zich thuis bij de mensen in een buurt met 5 tot 10 procent niet-westerse allochtonen, terwijl zij het meest tevreden zijn met de bevolkingssamenstelling in buurten

Staat 1
Aandeel personen dat tevreden is met de buurt(bewoners) naar buurttype en herkomstgroep, 2006

	Totaal	Autochtone buurt					Allochtone buurt
		% niet-westerse allochtonen					
		0-5%	5-10%	10-25%	25-50%	50-100%	
% (helemaal) eens							
Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen							
Autochtonen	78	84	77	71	66	55	
Niet westerse allochtonen	68	69	78	72	63	63	
Ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in deze buurt							
Autochtonen	86	91	87	81	66	44	
Niet westerse allochtonen	76	78	81	83	75	62	
In deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om							
Autochtonen	86	91	85	80	71	55	
Niet westerse allochtonen	73	84	83	78	66	65	
Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid							
Autochtonen	59	67	54	49	43	28	
Niet westerse allochtonen	53	64	58	56	48	50	
De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks							
Autochtonen	20	12	23	29	36	42	
Niet westerse allochtonen	32	21	26	25	39	40	
Als het maar enigszins mogelijk is, ga ik uit deze buurt verhuizen							
Autochtonen	10	7	11	15	19	22	
Niet westerse allochtonen	23	22	15	19	27	29	

waarin 10 tot 25 procent niet-westers is. De prettige omgang tussen buurtbewoners, de gezelligheid met veel saamhorigheid in de buurt en de mate waarin buurtbewoners elkaar kennen, zijn door niet-westerse allochtonen in autochtone buurten weer het hoogst beoordeeld. Toch is hun verhuigeneidheid iets hoger in autochtone buurten dan in buurten met 5 tot 25 procent niet-westerse allochtonen. Dit is in lijn met het thuisvoelen en de tevredenheid met de bevolkingssamenstelling.

Autochtonen willen relatief even vaak (22 procent) verhuizen uit allochtone buurten als niet-westerse allochtonen uit buurten met minder dan 5 procent niet-westerse allochtonen.

3.2 Thuisvoelen in autochtone en allochtone buurten

Thuisvoelen en tevredenheid met de bevolkingssamenstelling geven samen een goed beeld van de tevredenheid met buurtbewoners in de twee uiterste buurttypes.

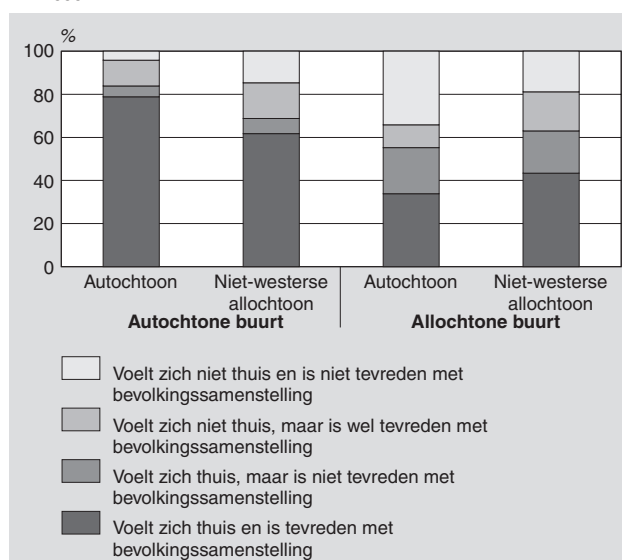
Een hoog aandeel niet-westerse allochtonen is vooral voor autochtonen in belangrijke mate bepalend voor het thuisvoelen bij de mensen in de buurt. In een buurt met voornamelijk autochtonen, voelt 84 procent van de autochtonen zich thuis. In een buurt met een hoge concentratie allochtonen is dat 55 procent. Voor niet-westerse allochtonen wordt het thuisvoelen in mindere mate door het buurttype bepaald. Bij hen voelen ongeveer zeven op de tien zich thuis in een autochtone buurt tegenover ruim zes van de tien in een allochtone buurt.

Autochtonen in een allochtone buurt zijn daarnaast ook relatief vaak niet tevreden met de bevolkingssamenstelling. Ruim drie op de tien voelen zich in deze buurten namelijk niet thuis en is ook ontevreden met de bevolkingssamenstelling (grafiek 2). Bij niet-westerse allochtonen is dat bij bijna twee op de tien het geval. Binnen een autochtone buurt is dit aandeel vooral voor autochtonen veel lager.

4. Contacten met buurtbewoners

Autochtonen hebben vaker (72%) veel contact met buurtbewoners⁴⁾ dan niet-westerse allochtonen (64%; staat 2). Contacten met buurtbewoners kunnen worden onderscheiden naar contacten met directe burens en contacten met andere buurtbewoners. Contacten met andere buurtbewo-

2. Tevredenheid met buurtbewoners naar buurttype en herkomstgroep, 2006

ners zijn minder gebruikelijk. Zij kunnen echter meer dan contacten met directe burens bepalend zijn voor de sociale samenhang.

4.1 Contacten met directe burens

Het aandeel autochtonen dat veel contact met directe burens heeft, is hoger dan bij niet-westerse allochtonen. Voor de verschillende buurttypes is dit verschil telkens tussen de 5 en 11 procent. In een autochtone buurt, bijvoorbeeld, had ongeveer 71 procent van de autochtonen en 63 procent van de niet-westerse allochtonen veel contact met directe burens. In buurten met 50 procent of meer niet-westerse allochtonen waren deze percentages voor beide groepen respectievelijk 56 en 51 procent. Kortom, voor ieder buurttype is dit verschil ongeveer even groot. Dit geldt niet voor contact met andere buurtbewoners.

4.2 Contacten met andere buurtbewoners

Autochtonen hebben in autochtone buurten vaker veel contact met andere buurtbewoners vergeleken met niet-

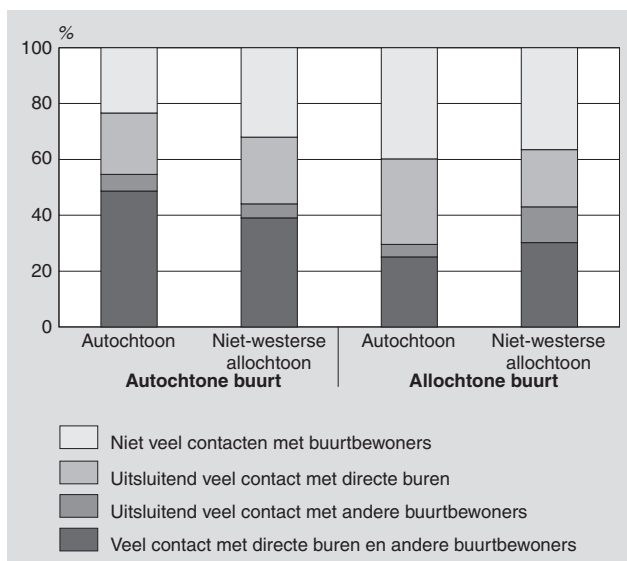
Staat 2
Aandeel personen dat veel contact heeft met buurtbewoners naar buurttype en herkomstgroep, 2006

	Totaal	Autochtone buurt				Allochtone buurt
		% niet-westerse allochtonen				
		0-5%	5-10%	10-25%	25-50%	50-100%
% (helemaal) eens						
Ik heb veel contact met buurtbewoners⁴⁾						
Autochtonen	72	77	69	67	62	60
Niet-westerse allochtonen	64	68	68	64	61	63
Ik heb veel contact met mijn directe burens						
Autochtonen	66	71	62	61	58	56
Niet-westerse allochtonen	53	63	51	55	50	51
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners						
Autochtonen	48	55	44	40	36	30
Niet-westerse allochtonen	42	44	48	40	40	43

westerse allochtonen. In deze buurten hebben ruim vijf op de tien autochtonen en meer dan vier op de tien niet-westerse allochtonen veel contact met andere buurtbewoners. In allochtone buurten geldt het omgekeerde. In deze buurten zijn er juist relatief weinig autochtonen die veel contact hebben met andere buurtbewoners.

Ongeveer 30 procent van de autochtonen in allochtone buurten heeft uitsluitend veel contact met de directe buren (grafiek 3). Dit is de helft van de autochtonen die veel contact hebben met buurtbewoners in deze buurten. Bij niet-westerse allochtonen is in deze buurten het aandeel personen dat uitsluitend met andere buurtbewoners veel contact heeft, relatief hoog. Dit kan er op duiden dat men in deze buurten specifiek contact zoekt met mensen van hun eigen herkomstgroep die in deze buurten immers vaker wonen.

3. Veel contact met buurtbewoners naar buurttype en herkomstgroep, 2006

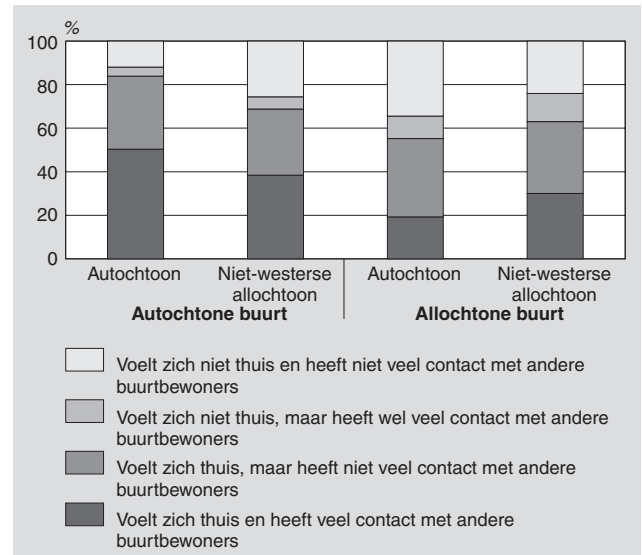
5. Thuisvoelen en contacten met andere buurtbewoners

Wanneer men zich thuis voelt bij de mensen in de buurt heeft dit een positieve invloed op contacten met andere buurtbewoners. In allochtone buurten is deze samenhang aanmerkelijk minder sterk dan in autochtone buurten. Zowel voor autochtonen als voor niet-westerse allochtonen in allochtone buurten geldt dat maar een relatief klein aandeel van de mensen die zich er thuis voelen ook veel contact heeft met andere bewoners (grafiek 4). Dit heeft ook te maken met het veelal stedelijk karakter van deze buurten. In autochtone buurten heeft meer dan de helft van de mensen – autochtonen en niet-westerse allochtonen – die zich thuis voelen in hun buurt, ook frequent contact met andere bewoners. De geringere stedelijkheid van deze buurten is hierop ook van invloed.

Bovenstaande betekent dat naast het zich thuisvoelen ook andere factoren een belangrijke rol spelen bij het onderhouden van contacten met buurtbewoners. Stedelijkheid is daar één van. De omstandigheden voor contacten met an-

dere buurtbewoners lijken een hogere drempel te vormen in een allochtone buurt, waardoor de sociale samenhang in deze buurten lager is: men voelt zich minder thuis en heeft daarbij ook nog minder vaak veel contact met andere buurtbewoners.

4. Thuisvoelen en veel contact met andere buurtbewoners naar buurttype en herkomstgroep, 2006

6. Technische toelichting

Buurtkenmerken zoals het aandeel niet-westerse allochtonen, uitkeringsontvangers, huishoudens met kinderen en stedelijkheid van buurten zijn afkomstig uit de Kerncijfers wijken en buurten (2005). Deze publicatie bevat statistische gegevens voor alle gemeenten, wijken en buurten van Nederland. De kerncijfers hebben hoofdzakelijk tot doel de verschillende onderdelen van gemeenten onderling te vergelijken en de verschillen zichtbaar te maken. Door de landelijke aanpak is het ook mogelijk om buurten van verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken.

De buurtindeling wordt in principe door de gemeente zelf vastgesteld. Het CBS verzorgt de landelijke coördinatie van de indeling. Het uitgangspunt bij de buurtindeling is in de landelijke gebieden vooral van topografische aard. In stedelijke gebieden spelen sociaal-economische verschillen een rol bij de buurtafbakening. Op 1 januari 2005 is het Nederlandse grondgebied onderverdeeld in 11.286 buurten.

Alle overige gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) (2006). Dit is een nieuw onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie. De VMR is een onderzoek onder de bevolking van 15 jaar en ouder. Personen die in instellingen en tehuizen wonen, zijn in de VMR niet opgenomen.

De vragen gingen over onveiligheidsgevoelens, buurtproblemen, slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit, en de betekenis van de politie hierbij. Deze vragen zijn in de eerste drie maanden van 2006 gesteld aan bijna 21 duizend respondenten. Dit komt neer op ruim 800 personen per politieregio. Aan bezitters van een vaste telefoon

zijn de vragen telefonisch gesteld, anderen zijn thuis persoonlijk benaderd. Omdat de VMR een steekproefonderzoek is, hebben de gepresenteerde percentages onnauwkeurigheidsmarges.

Literatuur

Bijl, R.V., Zorlu, A., Rijn, A.S., Jennissen, R.P.W., Blom, M. (2005), 'Integratiekaart 2005', Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum en Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.

Kerncijfers wijken en buurten, 2005, Centraal Bureau voor de Statistiek,
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/nederland-regionaal/nederland-regionaal/cijfers/default.htm>.

Laan Bouma-Doff, W. van der (2005), 'De buurt als belemmering?', Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Latten, J., Nicolaas, H. en Wittebrood, K. (2005), 'Concentratie allochtonen toegenomen', *Bevolkingstrends*, CBS, 3^e kwartaal 2005, pp. 91–95.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2005), 'Eenheid, verscheidenheid en binding', Sdu Uitgevers, Den Haag.

Veiligheidsmonitor Rijk (VMR), 2006, Centraal Bureau voor de Statistiek in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie,
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/mens-maatschappij/rechtsbescherming-veiligheid/publicaties/publicaties/2006-k00-pub.htm>.

Noten in de tekst

- 1) Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin. Tot de categorie 'westers' behoren ook allochtonen uit Europa, Noord-Amerika en Oceanië. Deze categorie is buiten beschouwing gelaten, vanwege de sterke overeenkomst met de autochtonen.
- 2) Alleen buurten met meer dan 50 inwoners zijn meegenomen. In totaal zijn er dan 10 349 buurten.
- 3) Een sterk tot zeer sterk stedelijke buurt bevat 1500 of meer adressen per km².
- 4) Er wordt over veel contacten gesproken als personen het eens of helemaal eens zijn met de bewering dat zij veel contact hebben. In de VMR is niet gevraagd met welke personen de contacten plaatsvinden. Er is wel een uitsplitsing gemaakt tussen directe burenen en andere buurtbewoners. Er is sprake van veel contact met buurtbewoners als men het (helemaal) eens is met één van beide beweringen.